

PODDAŃSTWO (56) *sb n*

Oba o oraz a jasne.

sg *N* poddaństwo (1). ◇ *G* poddaństwa (21). ◇ *D* poddaństwu (6). ◇ *A* poddaństwo (21). ◇ *I* poddaństw(e)m (3). ◇ *L* podaństwie (4).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI - XVIII w.

1. *Podległość, podporządkowanie się jakiejś władzy; subiectio JanStat, Cn (36)*: Włzakże to iefzczę v mnie dziwna [...] / że fie tak bárzo [*ludzie ci*] íprzećiwiáią wzywániu Chriftułowemu / ktore w łobie chwałę iego y poddaństwo zamyka? *CzechRozm* 203; ofiáruymj iemu dułżę / cíáło y máiętność náłżę / ku włzelákiemu poddaństwu iáko pánu y Bogu náłżemu / kmiećies my y łtworzenie iego *SkarŻyw* 27; Lecz łtworzenie żadne nie ieft bez poddaństwą. ná ktore [...] łam Syn BOży táki nam poddaństwą przykład zołtáwił. *SkarKaz* 44b, 44a *marg*, b.

poddaństwo czego [= nad czym] (1): KTO chce niech wzywa ftárcá włzeteczne⁸⁰ / Dla żeglowánia w morzu beśpiecznego. Ktoremu błędne przyznawa pogáństwo Włzech wod poddaństwo. Greczyn go łwoiá mowá Pofidonem / Rzymiánin zdawná zowie go Neptunem. *KlonFlis* B3.

poddaństwo komu (1): dla tego [*słowo boże*] łwieckim przełožony^m poddaństwo y połłuzieństwo [...] rołkázuię. *NiemObr* 8.

poddaństwo czyje [= kto jest poddany] (1): Temuż Ludwikowi Papieź Lew czwarty [...] połłuzieństwo łwoie y poddaństwo / przez łift ofiárowáł *NiemObr* 62.

poddaństwo czyje [= komu; w tym: G sb (2), pron poss (1)] (3): *LubPs* B2, C *marg*; Zwierzchność Papiełką nád łobá ználi / w pokorze y cíchości fercá / y w poddaństwie Wrzędniá kościelnego nawjżłze⁸⁰ Pánu Bogu fię podobáli. *SkarJedn* 352.

Zwrot: »podać ku poddaństwu« (1): Ciebyem ya dziś porodził ku kochániu łwemu / Záday mię á podamci ku poddaństwu twemu / Włfytki narody łwiátá dam w dziedzięto tobye *LubPs* B2.

Wyrażenia: »podaństwo pod moc [*czyj*ł« (1): dáie iey P. Bog [*niewieście*] pokuę / bolełne y cíęłżkie rodzenie / kłopoty wielkie okołó dziátek / domołtwá / y poddaństwo pod moc męłką kłádzie ná nię. *SkarŻyw* 262.

»podaństwo zwierzchności« [*szyk 1:1*] (2): Druga nie idzie też o przyznánie komu zwierzchności / ále więcey idzie o poddaństwo zwierzchności. *CzechEp* 384, 55.

Szeregi: »podaństwo i połłuzieństwo« [*szyk 1:1*] (2): *NiemObr* 8 *cf* *poddaństwo komu, NiemObr* 62 *cf* *poddaństwo czyje [= kto jest poddany]*.

»zwierzchność i poddaństwo« (1): Zá tym idá powinności zwierzchności y poddaństwą łwieckiego. *PowodPr* 60.

Przen [czyje] (1): Wyznaymy złotem / íłz on ieft krolem náłżym / ktoremuś my dań y poddaństwo winni łá *SkarŻyw* 27.

a. *Podporządkowanie polityczne [w tym: poddanych wobec własnego władcy (15), ziemi lub poddanych wobec obcego władcy (4)] (19)*: Z czego WKM panowanie fortunne, bohomołstwo wielkie, poddaństwo uczciwe i skromne w łudziech ku czci, ku słáwie boskiej, ku nieśmiertelnej słáwie WKM *Diar* 49.

poddąństwo komu (3): Tąmże vprosił rozgrzeźlenie z kławy Pruffakom/ którą byli do poddańtwa Krzyżakom przyciągani. *StryjKron* 637, 477; *SarnStat* 1117.

poddąństwo czyje [= *kto jest poddany*; w tym: *G pron* (1), *pron poss* (1)] (2): A iuz więc fyn książęcy vpadł ná koláná/ Y wyznał fwé poddańtwa/ y zwiérchnęgo páná *KochProp* 7; *SarnStat* 1117.

W połączeniach szeregowych (5): *StryjKron* 477; nie będą powinni poddani náłzy ná to zwałác/ ani w tym nam bydź poľufzni: Y owfzem będą od wŷytkich náłzych przysiág y przyrzeczenia y poddańtwa wolni y wyfwbodzeni *SarnStat* 1081, 11, 1091, 1092.

Zwrot: »dać w poddaństwo [*czyje = komu*]« (1): iáko [*Pan*] lud ná puľczy kármić raczył/ iako im dał mocne krole z obiecáną zyemią w poddańtwa ich. *LubPs* Z4v.

Wyrażenie: »przysięga poddaństwa« (4): tedy poddani ich od wŷytkich przysiág poddańtwa máią bydź wolni y wyfwbodzeni w tym czásie *SarnStat* 1079, 11, 1085, 1208.

Szeregi: »poddąństwo i państwo« = *subiectio et dominium* *JanStat* (2): ácz Poborcy náłzy w ziemiách Krákwłkiéy y Sędomiérzkiéy/ zá podatki náłzé które królestwem zową/ ná znak poddańtwa y prawdziwego pánstwa/ [...] od kmieci wzięli/ y do fkárbu náłzego wniesli: á wźákże [...] *SarnStat* 407 [*idem*] 888.

»posłuszeństwo i poddaństwo« (1): Ale [*ci żołnierze*] byli Rzymiáne: ktorzy vftáwiczną ftraż fwą nád żydy [...] trzymáli: iákoby fie im kiedy przez bunt nieiáki y z przyfięzenie z poľufzeńtwa y poddańtwa nie wylomili. *CzechRozm* 254. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»wiara i poddaństwo« (3): do którój [*konstytucyjej*] to przykładamy/ áby Rotmiftrze z towárzyfzami przysięę vczynili/ że nam wiary y poddańtwa ftátecznie dotrzymáią *SarnStat* 366, 437, 1208; [*BielKron* 1597 556 (*Linde*)]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

Przen [*czyje*] (1) : Tu w máłym pińaniu vyrzyfz rzeczy wielkie Iako fprofny Antykryft/ zwodził Stany wŷelkie Zmyflonymi duľzami: ták w poddańtwa fwoie Wyniosfzy/ poddał fobie Krolestwo oboie. Ná Ziemi y ná Niebie/ Hárdzie rofkázuiąc *GrzegŚm ktv*.

2. *Posłuszeństwo, uniżoność; subiectio Vulg* (20) : Niewiáftá niech fię vczy w milczeniu/ z wŷelákim poddańtwem. *WujNT* 1.*Tim* 2/11, 1.*Tim* 3/4; Stáry Iádam ma [...] fwawolą y vpor. Pyfzny ieft y hárdy/ fwoie chce závždy przewieść/ nikomu nie vftápić ani fię vniżyć chce/ poddańtwa mu nie fmańkuie. *SkarKaz* 489a.

poddąństwo komu (2): A iefzcze więcey tym vczczony Iozef ś. ifz w fwoim poľufzeństwie miał Syná Bożego (*marg*) Poddąńtwa Syná Boże⁸⁰ Iozephowi. (–) *SkarŻyw* 244; *WujNT* 201.

poddąństwo ku komu (1): áby oná ofiará od wŷytkich chwalcow Bożych/ iáwnie y imieniem ludu wŷzego oddawána Bogu byłá/ ná wyznanie nawyźfzey zwierzchności Bożkiej/ y poddańtwa powinnego ku niemu *SkarKaz* 157a.

poddąństwo czyje [= *komu*] (1): Prawdziwy Duch Boży do poddańtwa kościelnego wiedzie *SkarKaz* 518b.

W połączeniach szeregowych (2): *CzechRozm* 241v; A Chriřtus [...] wŷelkie przełożeńtwa z fwoich zdźierał: wiodąc ie do pokory/ poddańtwa y y [!] fłużby drugim *CzechEp* 385.

Zwroty: »poddąństwo czynić« = *być posłusznym* (1): A drugi sługá rzekł: Pánie wiernieć służyć chce/ y ná toć przyfięgam/ y obiecuię tobie wierne poddańtwa závždy czynić *SkarŻyw* 338.

»poddanie odd(aw)ać, ofiarować; oddawanie poddaństwa« [szyk zmienny] (4:1; 1): iecháli [trzej mędrzy] wnet łzukać tego nowonarodzonego krolá niebá y zymie/ Kriřtułá Páná/ chcąc iemu ofiarować/ wlytko poddaństwo y wiare łwoię. *RejPos* 34v; zatym poddanstwo swe oddac WKM gotowismy nie od siebie sami ale od wszystkich będąc posłani. *ActReg* 31; Vkazowanie ono/ było wyznanie nawyżzey zwierzchności Bozkiey/ ktorą ma nád ludem swoim/ y oddawanie powinne⁸⁰ iemu poddaństwa. *SkarKaz* 39b, 160b [2 r.], 242b.

Wyrażenie: »niskie poddaństwo« (1): [trzej królowie] vpádlí ná zemie/ [...] y oddáli niskie poddaństwo y czynłze łwoie/ tobie zbawicielu światá. *SkarKaz* 160b.

Szereg: »posłuszeństwo i poddaństwo« [szyk 3:2] (5): pímo święte nie tylko vcźciwość y popłátki wlyelákie rokázuię wlyytkim oddawać zwierzchności/ ále teź y posłuszeństwo y poddaństwo *CzechRozm* 251v, 209v; *NiemObr* 154; Stąd łię niechay vczá wlyyfcy łynowie y corki/ zakonnicy y zakonniczki/ y poddáni wlyyfcy/ iákie posłuszeństwo y poddaństwo rodzicom y ftárfzym łą powinni *WujNT* 201; *SkarKazSej* 696b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

Synonimy: 1. podleganie, podległość; 2. pokora, posłuszeństwo, uniżoność.

Cf **PODDANIE, PODDANOŚĆ**

KW, AL